

Broedvogels Herenboerderij Heemstede

BMP telling 2023 afgerond

Na de eerste inventarisatie in 2022 is dit jaar de tweede broedvogeltelling uitgevoerd op en rond de Herenboerderij Heemstede. Een vergelijking kan worden gemaakt. De boerderij is volop in ontwikkeling. Er wordt steeds meer land in gebruik genomen, maar de natuur ('het onkruid') neemt het ook snel weer over. Al met al is het een interessante plek met veel ruimte voor biodiversiteit, waaronder veel vogels.

■ Martijn Los

De eerste broedvogeltelling van 2022 is uitgebreid beschreven in Fitis 59(1). Door de vele activiteiten in het gebied, biedt het landschap steeds wisselende kansen voor (broed)vogels. Voor de lange termijn wordt gewerkt aan een

plan om op structurele wijze een plek voor biodiversiteit op de boerderij te garanderen, bijvoorbeeld in de vorm van akkerranden, houtwallen, wintervoedselveldjes, aangepast maaibeheer en dergelijke. Ook monitoring van

De vijf JONGE SPERWERS in Meermond na het ringen. Foto: Christophe Reijman

diverse vormen van biodiversiteit wordt steeds verder opgezet. In dit artikel worden kort de broedvogeltellingen van 2022 en 2023 met elkaar vergeleken.

Spectaculaire toename?

Het totaal aantal territoria in het volledige telgebied ligt in 2023 significant hoger (ruim 1,5 keer) dan in 2022 (zie tabel 1). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een enorme stijging van territoria in deelgebied Hageveld en in mindere mate in deelgebied Boerderij. Het aantal territoria in Meermond is min of meer gelijk gebleven (103 in 2023 versus 98 in 2022). Een meer uitgebreide beschrijving van de deelgebieden Boerderij, Hageveld en Meermond is te vinden in het artikel over de telling van 2022 in Fitis 59(1). Ondanks enige overlap in de tellers, is

in 2022 grotendeels door anderen geteld dan in 2023. Dit zou een verschil tussen de tellingen kunnen verklaren. De stabiliteit van de telling in Meermond (vergelijkbare aantallen in 2022 en 2023) geeft echter een goede indicatie voor de betrouwbaarheid. In dat deelgebied lijkt geen sprake te zijn van een 'waarnemerseffect' door de wisseling van tellers.

De toename in het deelgebied Boerderij (van 28 territoria in 2022 naar 48 in 2023) is mogelijk te verklaren door een meer intensieve manier van tellen. In tegenstelling tot 2022 is in 2023 ook bij elke telling een ronde gelopen over het weiland. In 2022 zijn deze tellingen alleen gedaan met een telescoop vanaf de rand van het gebied. Bovendien is in 2023 ook steeds geteld langs de akkers aan de zuidwestkant van de boerderij. Dit heeft vooral in de randen van het gebied een aantal extra territoria opgeleverd.

Het overgrote deel van het verschil zit in deelgebied Hageveld. Dit lijkt in 2022 om onbekende redenen significant te zijn onderteld. Waar in 2022 slechts 8 territoria in dit deelgebied werden vastgesteld, gaat het in 2023 om 58 territoria. Dit ligt ook meer in lijn met de verwachting voor dit stuk bos, waarin met name de kleinere zangvogels heel goed vertegenwoordigd zijn. De oorzaak van de ondertelling in 2022 is niet direct duidelijk. Mogelijk lag de focus van de tellingen in het eerste jaar vooral op Meermond en de Boerderij. Hopelijk gaan toekomstige tellingen een meer stabiel beeld geven.

Verdwenen

Over de toe- en afname van soorten is nog weinig te zeggen, aangezien het slechts twee jaren betreft en door de onverklaarde verschillen in het deelgebied Hageveld. Het is wel interessant te kijken naar soorten die tussen 2022 en

Tabel 1. Resultaten BMP Herenboeren Heemstede 2023

Soort	Aantal territoria 2023				Verschil t.o.v. 2022
	Totaal	Boerderij	Hageveld	Meermond	
Fuut	1	0	0	1	1
Grauwe Gans	2	1	0	1	1
Soepgans	3	2	0	1	-1
Grote Canadese Gans	1	1	0	0	-1
Nijlgans	1	1	0	0	0
Krakeend	4	3	0	1	3
Wilde Eend	5	3	2	0	-1
Soepeend	2	2	0	0	2
Sperwer	1	0	0	1	1
Buizerd	1	0	1	0	0
Torenvalk	1	0	0	1	1
Fazant	0	0	0	0	-1
Waterral	1	0	0	1	-1
Waterhoen	4	2	1	1	3
Meerkoet	6	4	2	0	2
Scholekster	1	1	0	0	1
Kievit	1	1	0	0	0
Kokmeeuw	0	0	0	0	-1
Zilvermeeuw	0	0	0	0	-1
Holenduif	1	0	1	0	1
Houtduif	9	1	2	6	3
Halsbandparkiet	3	0	2	1	2
Koekoek	1	0	0	1	0
Bosuil	1	0	1	0	1
Groene Specht	1	0	1	0	0
Grote Bonte Specht	4	0	2	2	0
Witte Kwikstaart	1	1	0	0	0
Winterkoning	19	3	5	11	9
Heggenmus	5	1	1	3	2
Roodborst	10	1	4	5	7
Nachtegaal	2	0	0	2	-1
Roodborsttapuit	1	0	0	1	1
Merel	12	3	4	5	2
Zanglijster	4	0	1	3	2
Bosrietzanger	1	0	0	1	1
Kleine Karekiet	6	2	0	4	-1
Grasmus	0	0	0	0	-1
Tuinfluit	0	0	0	0	-1
Zwartkop	12	3	3	6	5
Tjiftjaf	15	1	3	11	6
Fitis	3	0	0	3	0
Goudhaan	0	0	0	0	-1
Staartmees	1	0	0	1	-1
Pimpelmees	15	1	6	8	6
Koolmees	12	2	4	6	7
Boomklever	1	0	1	0	1
Boomkruiper	5	0	4	1	4
Gaai	2	0	1	1	2
Ekster	4	1	0	3	0
Kauw	3	0	2	1	2
Zwarte Kraai	5	2	2	1	2
Vink	2	0	2	0	-2
Groenling	8	3	0	5	4
Putter	4	2	0	2	4
Kneu	1	0	0	1	1
49 soorten	209	48	58	103	75

2023 helemaal zijn verdwenen (wel gezien in 2022, niet in 2023) of verschenen (niet gezien in 2022, wel in 2023).

De meest opvallende verdwijners zijn de Kokmeeuw en de Zilvermeeuw. In 2022 kregen deze nog een territorium toebedeeld op het terrein van de waterzuivering. Er is echter geen indicatie dat er op of nabij deze locatie ook daadwerkelijk gebroed wordt, wat verklaart waarom deze territoria in 2023 niet opnieuw zijn ingetekend. Bovendien vonden in 2023 werkzaamheden plaats op het terrein van de waterzuivering, waardoor het aantal aanwezige (foeragerende) meeuwen een stuk lager leek te liggen. Ook de Fazant liet zich in 2023 onvoldoende zien (slechts één keer tijdens een telling, zonder zang/balts) om een territorium toebedeeld te krijgen. De Goudhaan is als broedvogel verdwenen uit het deelgebied Hageveld, mogelijk als gevolg van snoeiwerkzaamheden aan de naaldboom waarin de vogel zich in 2022 ophield. Ook Tuinfluit en Grasmus zijn in 2023 niet meer gezien of gehoord.

Verschenen

Aan het nieuwkomersfront was het dringen geblazen in 2023. De meest in het oog springende nieuwe soorten zijn rovers: Torenvalk, Sperwer en Bosuil. Tenminste drie jonge Bosuilen zijn luid roepend in Hageveld aangetroffen tijdens een avondtelling. In Meermond broedde een paartje Sperwer, wat vijf jongen heeft opgeleverd. Deze vijf zijn begin juli geringd door de Werkgroep Roofvogels Rijnland (zie afbeelding). Ook een paartje Torenvalk was regelmatig aanwezig, al is niet duidelijk of er daadwerkelijk gebroed is in Meermond. De torenvalkenkast is daar dit jaar in ieder geval niet voor gebruikt.

In Hageveld werden verder ook Boomklever (roepend aan het begin van het seizoen), Holenduif (fanatiek zingend

vanaf half april tot het eind van de tellingen in juni) en Gaai nieuw gevonden in 2023. Watervogels zijn door de overzichtelijkheid van het gebied wat lastig te inventariseren. In 2023 werd in ieder geval een nest van de Fuut aangetroffen in het Spaarne aan de rand van Meermond. Soepeend is in 2022 waarschijnlijk over het hoofd gezien en verscheen in 2023 met twee territoria. Een paar Scholeksters gebruikt het land van de boerderij als foerageergebied. Broeden doen zij zeer waarschijnlijk op platte daken in Heemstede, iets ten noorden van de boerderij. In Meermond tenslotte werden Putter en Kneu verwelkomd als nieuwkomer.

Toekomst

Het telgebied is eigenlijk wat te groot en lastig te overzien om een volledig beeld te krijgen van de broedvogelpopulatie. Met name in Meermond en op het land van de boerderij zullen daardoor sommige delen minder goed geïnventariseerd zijn. Dit zou kunnen worden opgelost door de telinspanning te vergroten, bijvoorbeeld door het gebied in twee te delen (Meermond en Boerderij/Hageveld). Voorlopig zijn hiervoor nog geen plannen en wordt voor 2024 dezelfde opzet als het afgelopen jaar voorzien.

Zoals beschreven zaten er al opvallende verschillen tussen de eerste telling in 2022 en het vervolg in 2023. Vanaf 2024 wordt hopelijk een meer consistent beeld gevonden en kunnen we op termijn ook langjarige ontwikkelingen gaan volgen. Ondertussen blijft de Herenboerderij natuurlijk volop in bedrijf als voorbeeld voor toekomstbestendige natuurinclusieve landbouw.

Bronvermelding

Los, M. (2023) Vogels op een moderne boerderij. Fitis, 59(1), 28-35